

Türkmenistanyň Adalat ministrligi
tarapyndan 2012-nji ýylyň 7-nji
sentýabrynda 665 san bilen bellige
alyndy

Türkmenistanyň Maliýe ministriniň
2012-nji ýylyň 10-njy awgustyndaky
№ 93-Ö buýrugy bilen tassyklandy

**Döwlet býujet edaralary üçin
maliýe habatlylygynyň milli standarty 1**

"MALIÝE HASABATLYLYGYNY BERMEK"

Mazmuny	Bölämleriň №
Umumy düzgünler.....	1-3
Kesgitlemeler.....	4
Maliýe hasabatlylygyny bermegiň maksady we kadalary.....	5-32
Maliýe ýagdaýy barada hasabat.....	33-48
Girdejiler we çykdaýylar barada hasabat.....	49-57
Arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabat.....	58-62
Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat.....	63
Maliýe hasabatlylygyna degişli bellikler.....	64-76
Aralyk maliýe hasabatlylygy.....	77-85
Güýje girýän senesi.....	86

UMUMY DÜZGÜNLER

1. Şu standartyň maksady edaranyň geçen döwürler üçin maliýe hasabatlylygynyň hem, beýleki döwlet býujet edaralarynyň maliýe hasabatlylygy bilen hem deňşdirilip bilinmegini üpjün etmek üçin umumy maksatly maliýe hasabatlylygyny bermegiň tertibini görkezmek bolup durýar. Bu maksada ýetmek üçin şu standartda maliýe hasabatlylygyny bermäge degişli birnäçe umumy garaýyşlar, onuň gurluşy boýunça maslahatlar we hasaplap ýazmak usulyndan peýdalanmak bilen taýýarlanan maliýe hasabatlylygynyň mazmunyna degişli iň az talaplar getirilýär.

2. Şu standart:

döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standartlaryna laýyklykda hasaplap ýazmak usulyndan peýdalanmak bilen düzülýän we berilýän umumy maksatly maliýe hasabatlylygynyň ähli görnüşleri berilende;

aralyk maliýe hasabatlylygyna;

olaryň jemlenen ýa-da aýratyn maliýe hasabatlylygyny düzmelidigine ýa düzmeli däldigine garamazdan ähli döwlet býujet edaralary üçin deň derejede ulanylýar.

3. Standart maliýe hasabatlylygyny düzmek we bermek boýunça şu umumy kadalary belleýär:

onuň standartlara laýyk gelmegi boýunça maslahatlary;
maliýe hasabatlylygynyň gurluşy boýunça maslahatlary;
maliýe hasabatlylygynyň mazmunyna bildirilýän iň az talaplary;
aralyk maliýe hasabatlylygynyň mazmunyna bildirilýän iň az talaplary.

Hasaba alnyşyň aýry-aýry obýektlerini ykrar etmek, olara baha bermek we olar baradaky maglumatlary açmak meselelerine beýleki standartlarda seredilýär.

KESGITLEMELER

4. Şu standartda aşakdaky adalgalar peýdalanylýar:

Umumy maksatly maliýe hasabatlylygy – bu özleriniň maglumatlara bolan anyk isleglerine laýyk gelýän hasabatlaryň berilmegini talap etmek mümkinçiligi bolmadyk peýdalanyjylaryň zerurlyklaryny kanagatlandyrmak üçin niýetlenen hasabatlylykdyr.

Aralyk maliýe hasabatlylygy – aralyk döwürde ýa-da maliýe hasabatlylygynyň doly toplumyny, ýa-da maliýe hasabatlylygynyň gysgaldylan toplumyny öz içine alýan maliýe hasabaty.

Aralyk döwür – dowamlylygy doly maliýe ýylyndan az bolan hasabat döwürüdür.

Eýeleriniň goýumlary – edara babatda daşarky bolup duran taraplar tarapyndan berlen geljekki ykdysady peýdalar ýa-da hyzmat ediş mümkinçiligidir, muňa edaranyň borçnamalar almagyna getirýän we edaranyň maýasynda maliýe paýyny emele getirýän:

a) edaranyň hereket edýän döwrüniň dowamynda geljekki ykdysady peýdalary ýa-da hyzmat ediş mümkinçiligi eýeleriniň ýa-da olaryň wekilleriniň garaýyşyna görä paýlamaga hem, edaranyň ýatyrylan ýagdaýynda aktiwleriň borçnamalardan ýokary gelýän islendik möçberini paýlamaga hem hukuk berýän: we/ýa-da

b) satylyp, çalşylyp ýa-da satyn alnyp bilinýän geljekki ykdysady peýdalar ýa-da hyzmat ediş mümkinçiligi girmeyär.

Eýeleriniň arasynda paýlamak – edara tarapyndan ähli eýeleriniň ýa-da olaryň bir böleginiň arasynda maýa goýuma gönükdirilen maýadan alynýan peýda, ýa maýa goýuma gönükdirilen maýanyň gaýtarylmagy görnüşinde paýlanan geljekki ykdysady peýdalar ýa-da hyzmat ediş mümkinçiligi.

Iş ýüzünde mümkin bolmazlyk – edaranyň talaby ulanmak üçin ähli akyly-başly tagallary edýändigine garamazdan ony barybir ulanyp bilmeýän halatynda, haýsydyr bir talaby ulanmak iş ýüzünde mümkin bolmaýar.

MALIÝE HASABATLYLYGyny BERMEGIŇ MAKSADY WE KADALARY

5. Maliýe hasabatlylygy maliýe ýagdaýyny we döwlet býujet edarasy tarapyndan amala aşyrylan amallary düzümläýin görkezmekden ybaratdyr. Umumy maksatly maliýe hasabatlylygynyň maksady edaranyň maliýe ýagdaýy, onuň işiniň maliýe netijeleri we pul serişdeleriniň hereketi barada ykdysady

çözgütler kabul edilende peýdalanyjylaryň giň topany üçin peýdaly bolan maglumatlary bermek bolup durýar. Umumy maksatly maliýe hasabatlylygynyň maksady aýratyn hem çözümleri kabul etmek üçin peýdaly maglumatlary bermek we edaranyň özüne ynanylan serişdeler üçin jogap bermek ukybyny görkezmek bolmalydyr, bu:

a) maliýe serişdeleriniň çeşmeleri, paýlanyşy we peýdalanyşy baradaky maglumatlary görkezmek;

b) edaranyň öz işini nähili maliýeleşdirdiği we özüniň pul serişdelerine bolan islegini kanagatlandyrandygy baradaky maglumatlary görkezmek;

ç) edaranyň öz işini maliýeleşdirmek we öz borçnamalaryny üzmek mümkinçiliklerine baha berlende peýdaly bolup durýan maglumatlary görkezmek;

d) edaranyň maliýe ýagdaýy barada we ondaky üýtgetmeler barada maglumatlary görkezmek; we

e) işi alyp barmak üçin çykdajylar, netijelilik we gazanylan netijeler nukdaýnazardan edaranyň işiniň netijelerine baha bermek üçin peýdaly bolan agregirlenen maglumatlary görkezmek ýoly bilen amala aşyrylýar.

6. Bu maksatlary amal etmek üçin maliýe hasabatlylygy döwlet býujet edarasy hakynda şu maglumatlary öz içine alýar:

a) aktiwler;

b) borçnamalar;

ç) maýa;

d) girdejiler;

e) çykdajylar;

ä) maýadaky üýtgemeler; we

f) pul akymlyry.

Maliýe hasabatlylygynyň bölekleri

7. Maliýe hasabatlylygynyň doly toplumu şu bölekleri öz içine alýar:

a) maliýe ýagdaýy barada hasabaty;

b) girdejiler we çykdajylar barada hasabaty;

ç) arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabaty;

d) pul serişdeleriniň hereketi barada hasabaty;

e) aýratyn maliýe hasabaty hökmünde ýa-da maliýe hasabatlaryndaky býujet maglumatlary bolan sütün hökmünde tassyklanan býujetiň we hakyky pul möçberleriniň maddalarynyň deňşdirilişini; we

ä) hasaba alyş syýasatynyň esasy ýörelgeleriniň gysgaça beýan edilen, şeýle hem hasabatlylyga degişli goşmaça düşündirişler berlen bellikleri.

8. Maliýe hasabatlylygy düzülende we berilende edaranyň ýolbaşçylary aşakda beýan edilen umumy kadalaryň ählisine üns bermelidir:

dogry görkezmek;

standartlara laýyk gelmegi;

işin üznüksizligi barada ýol bermeler;

maglumatlary görkezmegiň zygiderliligi;

möhümlük we birleşdirmek;

özara hasap etmek;
deňeşdirilýän maglumat.

Dogry görkezmek

9. Maliýe hasabatlylygy edaranyň maliýe ýagdaýyny, işiniň maliýe netijelerini we pul serişdeleriniň hereketini dogry görkezmelidir. Dogry görkezmek aktiwleriň, borçnamalaryň, girdejileriň we çykdaýylaryň "Konsepsiýada" beýan edilen kesgitlemelerine we ykrar etme ölçeglerine laýyklykda, amallaryň, beýleki wakalaryň we şertleriň netijeleriniň dogry görkezilmegini talap edýär.

10. Dogry görkezmek aşakdaky şertlerde gazanylýar:

a) edaranyň hasaba alyş syýasatyny "Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar" DBEMHMS-yna laýyklykda saýlap alýan we geçirýän ýagdaýynda. Aýratyn madda babatynda ulanarlykly degişli standart ýok bolsa, "Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar" DBEMHMS-ynda aýratyn madda hasabatlylyga goşulanda gollanylmaly maslahatlar berilýär;

b) maglumatlary, şol sanda hasaba alyş syýasaty baradaky maglumaty onuň ýerlikli, ygtybarly, deňeşdirerlikli we düşünmek üçin elýeterli bolar ýaly görnüşde berýän ýagdaýynda;

ç) standartlaryň belli bir talaplarynyň berjaý edilmegi peýdalanyjylaryň anyk amalyň, wakanyň we şertleriň edaranyň maliýe ýagdaýyna we işiniň maliýe netijelerine edýän täsirine düşünmekleri üçin ýeterlik bolmadyk halatlarynda maglumatlaryň goşmaça açylmagyny üpjün edýän ýagdaýynda.

Standartlara laýyk gelmegi

11. Maliýe hasabatlylygy döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standartlaryna laýyk gelýän edara şu hili laýyk gelme hakynda düşündiriş ýazgysynda açyk beýan edilen, şübhesiz beýannama bermelidir. Maliýe hasabatlylygy döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standartlarynyň ähli talaplaryna laýyk gelmeýän bolsa, döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standartlaryna laýyk gelýän hökmünde görkezilip bilinmez.

12. Hasaba alyş syýasatynyň döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standartlaryna laýyk gelmezliginiň öwezi ol baradaky maglumatlary açmak bilen hem, belliklerde we beýleki materiallarda goşmaça düşündirişleri bermek bilen hem dolunyp bilinmez.

13. Ýolbaşçylaryň standartyň talaplaryna laýyk getirmeklik maliýe hasabatlylygynyň "Konsepsiýada" beýan edilen maksatlaryna çapraz gelýän derejede ýalňyşlyga getirer diýip netijä gelýän seýrek ýagdaýlarda, edara şu aşakdaky maglumatlary açmak ýoly bilen, şol talaby berjaý etmekden boýun gaçyryp biler:

a) ýolbaşçylaryň maliýe hasabatlylygy edaranyň maliýe ýagdaýyny, maliýe işiniň netijelerini we pul serişdeleriniň hereketini dogry görkezýär diýip netijä

gelendigini;

b) maliýe hasabatlylygyny dogry görkezmegi gazanmak maksady bilen, haýsydyr bir standartdan çekilmeleriň bar bolan ýagdaýlaryndan başga ähli möhüm jähtlerde ulanarlykly bolan döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standartlaryna laýyk gelýändigini;

ç) edaranyň inkär eden standartynyň adyny, şu standartyň talap edip biljek hasaba alnyş tertibini goşmak bilen, gyşarmalaryň häsiýetini, hasaba alşyň şu tertibiniň maliýe hasabatlylygynyň "Konsepsiýada" beýan edilen maksatlaryna çapraz gelip biljekdiginiň sebäplerini we hasaba alşyň kabul edilen tertibini; we

d) görkezilen her bir döwür üçin gyşarmalaryň talaplar berjaý edilen ýagdaýynda görkezilip bilinjek maliýe hasabatlaryndaky her bir madda edýän maliýe täsirini.

14. Standartda belli bir talaplar berjaý edilen ýagdaýynda maliýe hasabatlylygynyň "Konsepsiýada" beýan edilen maksatlaryna çapraz gelmegi ýüze çykar ýaly derejede ýalňyşlyga getirip biljekdigine baha berlende ýolbaşçylar şulara seredýärler:

a) belli bir ýagdaýlarda maliýe hasabatlylygynyň maksadyna ýetmeýändiginiň sebäplerine; we

b) edaranyň ýagdaýynyň talaplary berjaý edýän beýleki edaralaryň ýagdaýyndan näderejede tapawutlanýandygyna. Eger-de beýleki edaralar şol bir ýagdaýda talaplary berjaý edýän bolsalar, onda şol talaplaryň berjaý edilmegi maliýe hasabatlylygynyň "Konsepsiýada" beýan edilen maksatlaryna çapraz gelmegi ýüze çykar ýaly derejede ýalňyşlyga getirip bilmez diýen inkär edip bolýan çaklama bardyr.

Işiň üznüksizligi barada ýol bermeler

15. Maliýe hasabatlylygy düzülen mahalynda edaranyň öz işini dowam etdirmek ukybyna baha berilmelidir. Baha bermek maliýe hasabatlylygynyň taýýarlanyşyna jogap berýän adamlar tarapyndan geçirilmelidir. Eger ýolbaşçylaryň edarany ýapmak ýa-da onuň işini duruzmak maksady ýok bolsa, ýa şeýle etmekden başga hakyky alternatiwanyň bolmadyk ýagdaýynda, maliýe hasabatlylygy işiň üznüksizligi baradaky ýol bermeleriň esasynda düzülmelidir. Maliýe hasabatlylygynyň taýýarlanyşy üçin jogapkär adamlar baha berme emele getirilýän mahalynda edaranyň geljekde öz işini amala aşyryjakdygyna degerli şübhe döredip biljek wakalar ýa-da şertler bilen baglanyşykly düýpli näbelliliklere gabat gelýän bolsalar, onda bu näbellilikler açylyp görkezilmelidir. Eger maliýe hasabatlylygy edaranyň işiniň üznüksizligi barada ýol bermeleriň esasynda düzülmeyän bolsa, bu ýagdaý hem maliýe hasabatlylygy haýsy hasaba alnyş usulynyň kömegi bilen döredilen bolsa, şol usuly we näme üçin edaranyň üznüksiz hereket etmeyär diýip hasaplanýandygynyň sebäbi bilen bilelikde açylyp görkezilmelidir.

16. Beýleki ýagdaýlaryň näme-de bolsa edara üznüksiz hereket edýär diýip çak etmäge mümkinçilik berýändigine garamazdan, işiň üznüksizligi babatynda geçirilen (likwidlilik we tölege ukyplylyk alamaty boýunça) adaty barlaglaryň

amatsyz netijäni berýän ýagdaýlary hem bolup biler. Mysal üçin:

a) hökümetiň işiniň üznüksizligine baha berlende paçlary we salgytlary ýygnamak mümkinçiligi käbir edaralara, eger olar uzak wagtyň dowamynda ýaramaz maýa bilen işleýän hem bolsalar, üznüksiz hereket edýän hökmünde seretmäge mümkinçilik berýär;

b) aýratyn alnan edaranyň hasabat senesindäki ýagdaýa maliýe ýagdaýy barada hasabatlylygyna berlen baha onuň işiniň üznüksizligi hakynda çaklamanyň hakykata laýyk gelmeýändigini aňladyp biler. Emma, maliýeleşdirmek hakynda köpýyllik ylalaşyk ýa-da edaranyň işiniň üznüksizligini tassyklaýan beýleki ylalaşyklar bolup biler.

Maglumatlary görkezmegiň yzygiderliligi

17. Maliýe hasabatlylygynda maddalary görkezmek we topara bölmek bir döwürden beýleki döwre çenli saklanmalydyr, şular muňa girmeyär:

a) "Hasaba alyş syýasaty, buhgalterçilik bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar" DBEMHMS-ynda emele getirilen ölçegleri hasaba almak bilen, edaranyň işiniň häsiýetiniň ýa-da onuň maliýe hasabatlylygyna seljermeleriň düýpli üýtgemeleri sebäpli, maglumatlary başga hili görkezmek ýa topara bölmek has kabul ederlikli bolýan ýagdaýlary;

b) haýsydyr bir standartyň maglumatlaryň görkezilişini üýtgetmegi talap edýän ýagdaýy.

Möhümlük we birleşdirmek

18. Meňzeş maddalaryň her bir möhüm derejesi maliýe hasabatlylygynda aýratyn görkezilmelidir. Häsiýeti ýa-da wezipesi boýunça tapawutlanýan maddalar aýratynlykda görkezilmelidir, olaryň möhüm bolup durmaýan ýagdaýlary muňa girmeyär.

19. Maliýe hasabatlylygy olaryň häsiýetine we bellenen maksadyna laýyklykda gurluş taýdan topara birleşýän amallaryň ýa-da beýleki wakalaryň uly möçberlerini işläp geçmegiň netijesi bolup durýar. Birleşdirmek we toparlara bölmek işiniň jemleýji tapgyry gysga we toparlara bölünen maglumatlary bermek bolup durýar, olar aşakda getirilýän hasabat görnüşleriniň gönümel maddalaryny emele getirýärler:

a) maliýe ýagdaýy barada hasabat;

b) girdejiler we çykdaýylar barada hasabat;

ç) arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabat;

d) pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat;

e) ýa-da bellikdäki aýratyn maddalar.

20. Eger gönümel maddanyň özi ýeterlik derejede möhüm bolup durmaýan bolsa, ol maliýe hasabatlylygynyň özünde ýa-da düşündiriş ýazgysynda beýleki maddalar bilen birleşdirilýär.

21. Eger madda ony maliýe hasabatlylygynyň özünde aýratyn görkezmegi talap etmek üçin ýeterlik derejede möhüm bolmasa-da, düşündiriş ýazgysynda

áýratyn görkezmek üçin ýeterlik derejede möhüm bolup biler.

Özara hasap etmek

22. Aktiwler we borçnamalar, girdejiler hem-de çykdaýylar özara hasap edilmeli däldir, onuň döwlet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň beýleki milli standartynyň talap edýän ýa-da rugsat berýän ýagdaýlary muňa girmeyär.

23. Aktiwleriň hem, borçnamalaryň hem, şeýle-de girdejileriň we çykdaýylaryň hasabatlarda áýratyn görkezilmegi möhümdir. Girdejiler we çykdaýylar barada hasabatda ýa-da maliýe ýadaýy barada hasabatda geçirilen özara hasap etmek, onuň amalyň ýa beýleki bir wakanyň mazmunyny görkezýän ýagdaýlaryndan başga ýagdaýlarda, bolup geçen amallara, beýleki wakalara we şertlere peýdalanyjylar tarapyndan düşünmek hem-de olaryň geljekde edaranyň pul serişdeleriniň hereketine baha bermek mümkinçiliklerini peseldýär.

24. Käbir amallaryň netijeleri, şol bir amalda ýüze çykýan girdejileri degişli çykdaýylar bilen özara hasap etmek arkaly, şu hili görkezmek amalyň ýa-da beýleki wakanyň mazmunyny beýan edýän wagtynda görkezilýär. Mysal üçin:

a) maýa goýumlaryny we gündelik dolanyşyk aktiwlerini goşmak bilen, dolanyşykdan daşary aktiwleri ýerlemekden alnan peýda we çekilen ýitgiler hasabatlarda aktiwniň çykyp gitmeginden gelip gowşan serişdelerden aktiwniň balans gymmatyny we ony ýerlemek üçin çykarylan degişli çykdaýylary aýyrmak ýoly bilen görkezilýär; we

b) "Baha berilýän gorlar" DBEMHMS-yna laýyklykda ykrar edilýän, üçünji tarap bilen şertnamalaýyn ylalaşyga (mysal üçin, üpjün edijiniň kepillendiriş borçnamalary hakynda ylalaşyga) laýyklykda öwezi dolunýan ätiýaçlyk bilen baglanyşykly çykdaýylar degişli öwezlik töleginiň möçberine azaldylyp bilner.

Deňeşdirilýän maglumat

25. Eger döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standarty tarapyndan başga ýagdaýa ýol berýän ýa-da talap edilmeyän bolsa, geçen döwür babatynda deňeşdirilýän maglumatlar maliýe hasabatlylygynyň ähli san maglumatlary üçin açylyp görkezilmelidir. Deňeşdirilýän maglumatlar onuň häzirki döwrüň maliýe hasabatlylygyna düşünmek üçin ähmiýeti bolan ýerinde beýan edýän we teswirleýän maglumatlara goşulmalydyr.

26. Käbir ýagdaýlarda geçen döwrüň maliýe hasabatlylygynda görkezilen beýan edýän maglumatlar häzirki döwürde-de ýerlikli bolup galýar. Mysal üçin, ahyrky hasabat senesindäki ýagdaýa görä netijesi näbelli bolan we ol boýunça çözüň çykarylmadyk, kazyýetde işe garalmagy bilen baglanyşykly giňişleýin maglumatlar häzirki döwürde açylýar. Peýdalanyjylar ahyrky hasabat senesindäki ýagdaýa görä näbelliligiň bolandygy we döwrüň dowamynda näbelliligi aradan aýyrmak üçin görülen çäreler hakyndaky maglumatlardan peýda alýarlar.

27. Maliýe hasabatlylygynda maddalary görkezmegiň we toparlara bölmegiň üýtgedilen ýagdaýynda, deňeşdirilýän pul möçberleri gaýtadan topara bölünmelidir, topardan çykarmagyň iş ýüzünde mümkin bolmadyk halatlary muňa

girmeýär.

Deňeşdirilýän maglumatlar gaýtadan topara bölünen ýagdaýynda edara şulary açmalydyr:

a) gaýtadan topara bölmegiň tebigatyny;

b) gaýtadan topara bölünýän her bir maddanyň ýa-da maddalaryň derejesiniň pul möçberini;

ç) gaýtadan topara bölmegiň sebäbini.

28. Deňeşdirilýän maglumatlary gaýtadan topara bölmegi iş ýüzünde amala aşyryp bolmaýan mahalynda edara şulary açmalydyr:

a) gaýtadan topara bölmegiň geçirilmändiginiň sebäbini; we

b) san maglumatlary gaýtadan topara bölünen ýagdaýynda geçirilmeli boljak düzedişleriň tebigatyny.

Maliýe hasabatlylygynyň belgilenişi

29. Maliýe hasabatlylygy takyk belgilenmelidir we çap edilen şol bir resminamanyň içindäki beýleki maglumatlardan tapawutlandyrylmalydyr.

30. Maliýe hasabatlylygynyň her bir bölegi takyk belgilenmelidir. Mundan başga-da, eger zerur bolan ýagdaýynda, berlen maglumatlara bolmalysy ýaly düşünilmegi üçin, şu maglumatlar takyk bölünip görkezilmelidir we gaýtalanmalydyr:

a) hasabat berýän edaranyň ady ýa-da beýleki tapawutlandyryş alamatlary we geçen hasabat döwri bilen deňeşdirilende bu maglumatlarda bolup geçen islendik üýtgemeler;

b) maliýe hasabatlylygynyň aýratyn bir edarany ýa-da toparý gurşap alýandygy;

ç) maliýe hasabatlylygynyň degişli düzüm bölegi üçin haýsysynyň kabul ederlikdigine baglylykda, maliýe hasabatlylygynyň öz içine alýan hasabat senesi ýa-da döwri;

d) hasabatnyň berilýän puly; we

e) maliýe hasabatlylygynyň pul möçberleri görkezilende peýdalanylan tegeleklenme derejesi.

Hasabat döwri

31. Maliýe hasabatlylygy her ýylda 1-nji ýanwardan 31-nji dekabraralygyndaky maliýe ýyly üçin berilýär.

32. Aralyk maliýe hasabatlylygy her çärýekde ýa-da ýarym ýylda ösýän jem bilen berilýär.

MALIÝE ÝAGDAÝY BARADA HASABAT

33. Maliýe ýagdaýy barada hasabatda gönüden-göni görkezilýän obýektler gysga möhletli we uzak möhletli aktiwler, gysga möhletli hem-de uzak möhletli borçnamalar hökmünde toparlara bölünmelidir.

34. Aktiwler we borçnamalar topara bölünende edara tarapyndan şol bir adaty amal tapgyry peýdalanylýar. Amal tapgyry – bu aktiwiň gaýtadan işlemek üçin satyn alnan wagty bilen olaryň pul serişdelerine ýa-da olaryň ekwiwalentine öwrülen döwrüniň arasyndaky wagt aralygydyr. Eger adaty amal tapgyryny takyk tapawutlandyryp bolmasa, onda ol on iki aýa deň hasap edilýär.

35. Eger aktiw aşakda getirilýän ölçegleriň islendik birini kanagatlandyryan bolsa, ol gysga möhletli hökmünde topara bölünýär:

a) edaranyň amal tapgyrynyň adaty şertlerinde ýerlemek ýa-da sarp etmek üçin niýetlenen bolsa;

b) ol esasan, ýerlemek maksatlary üçin niýetlenen bolsa;

ç) ony hasabat senesinden soň on iki aýyň dowamynda ýerlemek göz önünde tutulýan bolsa; ýa-da

d) ol pul serişdelerinden ýa-da pul serişdeleriniň ekwiwalentlerinden ybarat bolsa ("Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat" DBEMHMS-ynda bellenişi ýaly), ony azyndan hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda haýsydyr bir borçnamany üzmek üçin çalyşmagyň ýa-da peýdalanmagyň gadagan edilen ýagdaýlary muňa girmeyär.

Galan ähli aktiwler uzak möhletli aktiwler hökmünde topara bölünmelidir.

36. Gysga möhletli aktiwler, olary hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda ýerlemek göz önünde tutulmaýan hem bolsa, adaty amal tapgyrynyň çäklerinde sarp edilýän ýa-da ýerlenýän aktiwleri (ätiýaçlyklar we debitor algysy ýaly aktiwler) öz içine alýar. Şeýle hem gysga möhletli aktiwler esasan, söwda maksatlary üçin niýetlenen aktiwleri öz içine alýar.

37. Borçnama, eger ol aşakda getirilýän ölçegleriň islendik birini kanagatlandyryan bolsa, gysga möhletli hökmünde topara bölünmelidir:

a) ony edaranyň adaty amal tapgyrynyň çäklerinde üzmek göz önünde tutulýan bolsa;

b) ol esasan, ýerlemek maksatlary üçin niýetlenen bolsa;

ç) ol hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda üzülmäge degişli bolsa;

d) edaranyň azyndan hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda degişli borçnamanyň üzülmegini soňa süýşürmäge gürrüňsiz hukugy ýok bolsa.

Galan ähli borçnamalar hökmüny suratda uzak möhletli borçnamalar hökmünde topara bölünmelidir.

38. Hökümetiň töleg transfertleri we hasaplanyp ýazylan zähmet haky hem-de beýleki amal çykdaýlary ýaly käbir gysga möhletli borçnamalar edaranyň kadaly amal tapgyrynda peýdalanylýan dolanyşyk maýasynyň bir bölegini emele getirýärler. Şunuň ýaly amallar maddalary, eger olar hasabat senesinden soňky on iki aýdan gowrak wagtda üzülmäge degişli bolsa hem, gysga möhletli borçnamalar hökmünde topara bölünýär. Edaranyň aktiwlerini we borçnamalaryny topara bölmek üçin şunuň ýaly adaty amal tapgyry ulanylýar. Edaranyň kadaly amal tapgyryny takyk kesgitlemegiň mümkin bolmadyk ýagdaýlarynda onuň dowamlylygy on iki aýa deň diýip hasap edilýär.

39. Beýleki gysga möhletli borçnamalar gündelik amal tapgyrynyň bir bölegi hökmünde üzülmeýär, emma, hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda

üzülmäge degişlidir ýa-da esasan, söwda maksatlary üçin tutulyp alynýar. Söwda üçin niýetlenen hökmünde topara bölünen maliýe borçnamalary, bank owerdraftlary, şeýle hem uzak möhletli maliýe borçnamalarynyň gündelik bölegi, tölemek üçin diwidendler, peýdadan alynýan salgyt we beýleki söwda däl kreditor bergileri muňa mysal bolup biler. Uzak möhletli esasyda maliýeleşdirmegi üpjün edýän (ýagny, edaranyň adaty amal tapgyrynyň dowamynda peýdalanylýan dolanyşyk maýasynyň bir bölegini emele getirmeyän) we hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda üzülmäge degişli bolmadyk maliýe borçnamalary uzak möhletli borçnamalar bolup durýar.

40. Edara özünüň maliýe borçnamalaryny hasabat senesinden soňky on iki aýyň dowamynda üzmäge degişli bolsa, hatda olaryň:

a) ilkibaşky üzülmeli möhleti on iki aýdan köp bolan ýagdaýynda hem; we

b) uzak möhletlilik esasynda gaýtadan maliýeleşdirmek ýa-da tölegleriň wagt tertibini üýtgetmek hakynda ylalaşyk hasabat senesinden soň we maliýe hasabatlylygy tassyklanmazyndan öň baglaşylan halatynda hem olary gysga möhletli borçnamalar hökmünde topara bölýär.

41. Eger edara bar bolan karz maksatnamasynyň çäklerinde haýsydyr bir borçnamany öz garaýşyna görä gaýtadan maliýeleşdirmäge garaşýan ýa-da azyndan hasabat senesinden soňky on iki aýa deň bolan möhlete uzaltmaga hukugy bar bolsa, onda ol, eger başgaça bolanda bu borçnama has gysga möhletde üzülmeli bolup biljek ýagdaýynda hem, bu borçnamany uzak möhletli borçnama hökmünde topara bölýär. Emma, edaranyň öz garaýşyna görä borçnamany gaýtadan maliýeleşdirip ýa-da möhletini uzaldyp bilmeýän ýagdaýlarynda (mysal üçin, gaýtadan maliýeleşdirmek hakynda ylalaşygyň ýokdugy sebäpli), gaýtadan maliýeleşdirmek mümkin däl hasap edilýär we borçnama gysga möhletli hökmünde topara bölünýär.

42. Edara hasabat senesindäki ýa-da ondan ir döwürdäki ýagdaýa görä, uzak möhletli karz ylalaşygynyň çäklerinde kabul edilen borçnamany bozýan bolsa, şonuň netijesinde hem borçnama talap edilişine görä üzülmeli bolsa, onda bu borçnama, karzdaryň ýol berlen düzgün bozmanyň netijesinde hasabat senesinden soň we maliýe hasabatlylygy tassyklanmazyndan öň tölegi talap etmezlige ylalaşylan halatynda hem gysga möhletli borçnama hökmünde topara bölünýär. Hasabat senesindäki ýagdaýa görä edarada ony üzmegini azyndan hasabat senesinden soňky on iki aýa deň bolan möhlete soňa süýşürmäge gürrüňsiz hukugyň ýokdugy sebäpli, borçnama gysga möhletli hökmünde topara bölünýär.

43. Emma, eger karzdar tölegiň möhletini bolmanda hasabat senesinden on iki aý geçenden soň tamamlanýan möhlete soňa süýşürmäge ylalaşýan bolsa, şol döwrüň dowamynda edara düzgün bozulmany aradan aýyrsa we şol döwrüň dowamynda karzdar haýal etmän tölemegi talap edip bilmeýän bolsa, borçnama uzak möhletli hökmünde topara bölünýär.

44. Maliýe ýagdaýy barada hasabat iň bolmanda, şu aşakdakylardan durýan gönümel maddalary öz içine almalydyr:

a) esasy serişdeler;

b) maýa goýum emlägi;

ç) maddy däl aktiwler;

- d) maliýe aktiwleri (e), f), g) we h) bölümçelerinde görkezilen pul möçberinden başga);
- e) gatnaşma usuly boýunça hasaba alnan maýa goýumlary;
- ä) ätiýaçlyklar;
- f) alyş-çalyş däl amallar boýunça öwezi dolunýan pul möçberleri (salgytlar we transfertler);
- g) alyş-çalyş amallary boýunça gelip gowuşmaly pul möçberleri;
- h) pul serişdeleri we pul serişdeleriniň ekwiwalentleri;
- i) salgytlar we transfertler boýunça tölenilmeli pul möçberleri;
- j) alyş-çalyş amallary boýunça tölenilmeli pul möçberleri;
- ž) ätiýaçlyk gurlary;
- k) maliýe borçnamalary (i), j) we ž) bölümçelerinde görkezilen pul möçberlerini goşmak bilen);
- l) azlygyň maýada görkezilen paýy;
- m) gözegçilik edýän edaranyň eýelerine degişli maýa.

45. Goşmaça gönümel maddalar, bölümler we aralyk görkezijiler, olary görkezmegiň edaranyň maliýe ýagdaýyna düşünmek üçin ýerlikli bolan mahalynda maliýe ýagdaýy barada hasabatda gönüden-göni görkezilmelidir.

46. Şu standart maddanyň görkezilmeli tertibini we biçüwini görkezmeýär-de, diňe gönüden-göni maliýe ýagdaýy barada hasabatda olaryň aýratyn görkezilmäge degişli bolmaklary üçin ýeterlik bolan derejede häsiýeti we wezipesi boýunça birbirinden tapawutlanýan maddalaryň sanawyny kesgitleýär.

47. Goşmaça maddalaryň aýratynlykda görkezilendigi ýa-da görkezilmändigi baradaky garaýyşlar şu ýagdaýlara berilýän baha esaslanýar:

- a) aktiwleriň häsiýetine we geçginligine;
- b) edaranyň çäklerinde aktiwleriň wezipesine; we
- ç) borçnamalaryň pul möçberine, häsiýetine we wagt boýunça bölünişine.

48. Edara gönüden-göni maliýe ýagdaýy barada hasabatda ýa-da maliýe ýagdaýy barada hasabata degişli düşündiriş ýazgysynda edaranyň amallaryna laýyklykda topara bölünen, görkezilen her bir gönümel maddalaryň soňraky kiçi derejelerini açyp görkezmelidir.

GIRDEJILER WE ÇYKDAJYLAR BARADA HASABAT

49. Döwrüň dowamynda ykrar edilen ähli girdeji we çykdaýy maddalary, eger döwlet býujet edarlary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standarty başga ýagdaýy talap etmeýän bolsa, peýda ýa-da ýitgä goşulmalydyr.

50. Girdejiler we çykdaýylar barada hasabat iň bolmanda, şol döwürdäki şu pul möçberlerini görkezýän gönümel maddalary öz içine almalydyr:

- a) girdeji;
- b) maliýeleşdirmek boýunça harajatlary;
- ç) assosirlenen kärhanalaryň we gatnaşma paýy boýunça hasaba alynýan bilelikdäki işiň arassa peýdalarynyň ýa-da ýitgileriniň paýy;
- d) aktiwleriň çykyp gitmeginden salgytlardan öňki peýda ýa-da ýitgi ýa-da durzulýan amallara degişli borçnamalaryň tölegi; we

e) peýda ýa-da ýitgi.

51. Goşmaça gönümel maddalar, bölümler we aralyk jemler, onuň edaranyň maliýe işiniň netijelerine düşünmek üçin ýerlikli bolan mahalynda, gönüden-göni girdejiler we çykdaýylar barada hasabatda görkezilmelidir.

52. Çykdaýylary we çykdaýylaryň öweziniň dolunyşsny anyk maksatnamalar, işiň görnüşleri ýa-da maglumat berýän edaranyň işiniň beýleki möhüm bölekleri boýunça bölüp görkezmek üçin çykdaýy maddalary kiçi derejelere bölünýär.

53. Birinji usul "çykdaýylaryň häsiýeti boýunça" seljeriş usuly diýip atlandyrylýar. Çykdaýylar girdejiler we çykdaýylar barada hasabatda olaryň häsiýetine (mysal üçin, ulanyş tutumy, materiallary satyn almak, ulag çykdaýylary, zähmet haky we mahabat üçin harajatlar) laýyklykda birleşdirilýär we edaranyň içinde dürli wezipeleýin ugurlaryň arasynda gaýtadan paýlanýar. Bu usul ulanmak üçin ýönekeý bolup biler, çünki çykdaýylary wezipeleýin topara bölünişe laýyklykda paýlamak talap edilmeyär. "Çykdaýylaryň häsiýeti boýunça" usulyň kömegi bilen toparlara bölmegiň mysaly:

Girdejiler		X
Zähmet haky	X	
Ulanýş tutumy üçin çykdaýylar	X	
Gaýry çykdaýylar	X	
Jemi çykdaýylar		(X)
Peýda		X

54. "Çykdaýylaryň wezipesi boýunça" diýip atlandyrylýan ikinji usul çykdaýylary maksatnamalar ýa-da maksatlar boýunça bölýär, çykdaýylar şolara laýyklykda geçirilýär. Maglumatlaryň şunuň ýaly görkezilmegi çykdaýylaryň häsiýeti boýunça topara bölünişe garanynda peýdalanyjylara has möhüm maglumat berip biler, emma çykdaýylaryň wezipeleýin bellenen maksady boýunça bölünişi erkin görnüşde bolup biler, şonuň üçin ol bilermenleriň düýpli baha bermegini talap edýär. Aşakda "çykdaýylaryň wezipe boýunça" usulyna mysal getirilýär:

Jemi girdeji	X
Çykdaýylar:	(X)
Saglygy goraýyş üçin çykdaýylar	X
Bilim üçin çykdaýylar	(X)
Gaýry çykdaýylar	(X)
Peýda	X

55. Edara tarapyndan ýerine ýetirilýän esasy wezipeler boýunça baglanyşykly çykdaýylar aýratyn görkezilýär. Şu mysalda edaranyň saglygy goraýyş we bilim babatynda hyzmat etmek bilen baglanyşykly wezipeleri bardyr. Edara çykdaýylary görkezilen wezipeleriň her biri üçin gönümel setirde görkezmelidir.

56. Çykdaýylary wezipeler boýunça topara bölýän edaralar çykdaýylaryň häsiýeti hakynda, şol sanda ulanyş tutumlary we zähmet haky üçin çykdaýylar hakynda goşmaça maglumat bermelidirler.

57. Wezipeleýin maksady boýunça seljeriş usulyny ýa-da çykdaýylaryň häsiýeti boýunça seljeriş usulyny saýlap almak taryhy we hukuk ýagdaýlaryna hem-de edaranyň häsiýetine baglydyr. Usullaryň ikisi hem olaryň göni ýa-da gytaklaýyn üýtgemegi edaranyň önümçilik möçberleriniň üýtgemegi bilen bolup geçer diýip çak edilýän harajatlary görkezýär. Maglumatlary görkezmegiň her bir usulynyň dürli görnüşdäki edaralar üçin gowy taraplarynyň bardygy sebäpli, şu standart menejmentiň maglumatlarynyň has ýerlikli we ygtybarly görkezilmegini saýlap almagyny talap edýär.

ARASSA AKTIWLERDÄKI/MAÝADAKY ÜÝTGEMELER BARADA HASABAT

58. Edara maýadaky üýtgemeler barada hasabatda şulary görkezmelidir:

- a) döwür üçin peýdalary ýa-da ýitgileri;
- b) beýleki standartlaryň talaplaryna laýyklykda gönüden-göni maýada ykrar edilýän girdeji we çykdaýy maddalarynyň her birini we şol maddalar boýunça jemi;
- ç) maýanyň aýratyn görkezilen her bir bölegi üçin hasaba alyş syýasatyndaky üýtgemeleriň täsirini we ýalňyşlyklaryň düzedilişini.

59. Mundan başga-da, edara gönüden-göni maýadaky üýtgemeler hakyndaky hasabatda ýa-da oňa degişli düşündiriş ýazgysynda şulary görkezmelidir:

- a) döwrüň başyndaky we hasabat senesindeki ýagdaýa görä toplanan peýdalaryň ýa-da ýitgileriň tapawudyny we şol döwürdäki depgini; we
- b) maýanyň bölekleriniň aýratynlykda açylan derejesinde, her bir üýtgemäni aýratyn açyp görkezmek bilen, döwrüň başyndaky we ahyryndaky ýagdaýa görä maýanyň her bir böleginiň balans gymmatynyň arasyndaky deňşdirmäni.

60. Şu standart, eger döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň haýsydyr bir beýleki milli standarty başgaça talap etmeýän bolsa, şol döwürde ykrar edilen jemi girdejileriň we çykdaýylaryň ähli maddalarynyň peýda ýa-da ýitgä goşulmagyny talap edýär. Beýleki standartlar käbir maddalaryň (gaýtadan baha bermekden emlägiň gymmatynyň artmagy ýa-da azalmagy, pullaryň çalşyk hümmetiniň belli bir tapawutlary ýaly maddalar) maýadaky üýtgame hökmünde göni ykrar edilmegini talap edýär. Iki hasabat senesiniň arasynda edaranyň maliýe ýagdaýyndaky üýtgemelere baha berlende girdejileriň we çykdaýylaryň ähli maddalaryny hasaba almagyň möhümdigi sebäpli, şu standart gönüden-göni maýada ykrar edilen maddalary goşmak bilen, maýadaky üýtgemeler barada edaranyň girdejilerini we çykdaýylaryny aýdyň görkezýän aýratyn hasabatýň tabşyrylmagyny talap edýär.

61. Gaýdymlaýyn düzedişler we gaýdymlaýyn gaýtadan görkezmek toplanan peýdalaryň ýa-da ýitgileriň tapawudyna degişlilikde amala aşyrylýar, döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň haýsydyr bir milli standartynyň maýanyň başga bir bölegine gaýdymlaýyn düzediş girizmegi talap edýän ýagdaýlary muňa girmeyär. Şu standarta laýyklykda, arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabatda hasaba alyş syýasatyndaky üýtgemeleriň we ýalňyşlyklary düzetmegiň netijelerini aýratynlykda görkezmek bilen, maýanyň her bir bölegi boýunça jemi düzedişler hakyndaky maglumatlar

açylymalydyr. Bu düzedişler her bir geçen döwür üçin we döwrüň başyndaky ýagdaýa görä açylýar.

62. Arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabatnyň biçüwi tablisa görnüşinde bolup, onda maýanyň her bir bölegi boýunça giriş we çykyş tapawutlaryny deňeşdirip barlamak ýerine ýetirilýär.

PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI BARADA HASABAT

63. Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat maliýe hasabatlylygyndan peýdalanyjylara edaranyň pul serişdelerini emele getirip bilmek ukybyna we onuň pul serişdelerini we olaryň ekwiwalentlerini we edaranyň bu pul serişdeleriniň akymalaryny peýdalanmaga bolan islegine baha bermek üçin esas berýär. "Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat" DBEMHMS-y pul serişdeleriniň hereketi barada hasabaty bermek we onuň bilen baglanyşykly maglumatlary açmak babatynda bildirilýän talaplary beýän edýär.

MALIÝE HASABATLYLYGYNA DEGIŞLI BELLIKLER

64. Maliýe hasabatlylygyna degişli bellikler:

a) maliýe hasabatlylygyny taýýarlamagyň esasy ýörelgeleri barada we anyk hasaba alyş syýasaty barada maglumat bermelidir;

b) döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standartlarynyň talap edýän, maliýe ýagdaýy barada hasabatda, girdejiler we çykdajylar barada hasabatda, arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabatda ýa-da pul serişdeleriniň hereketi barada hasabatda gönüden-göni görkezilmedik maglumatlary açmalydyr;

ç) maliýe ýagdaýy barada hasabatda, girdejiler we çykdajylar barada hasabatda, arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabatda we pul serişdeleriniň hereketi barada hasabatda gönüden-göni berilmeyän, ýöne bu hasabatlara düşünmek üçin zerur bolan goşmaça maglumatlaryň berilmegini üpjün etmelidir.

65. Maliýe hasabatlylygyna degişli bellikler mümkin boldugyça tertipleşdirilen görnüşde berilmelidir. Bellikler adaty peýdalanyjylara maliýe hasabatlylygyna düşünmäge we ony beýleki edaralaryň hasabatlylygy bilen deňeşdirmäge kömek edýän şu tertipde görkezilýär:

a) döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň milli standartlaryna laýyk gelyändigini barada beýannama;

b) ulanylýan hasaba alyş syýasatynyň ähmiýetli jähleriniň gysgaça beýany;

ç) her bir hasabatnyň we her bir gönümel maddanyň görkezilen tertibinde, maliýe ýagdaýy barada hasabatda, girdejiler we çykdajylar barada hasabatda, arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabatda ýa-da pul serişdeleriniň hereketi barada hasabatda gönüden-göni görkezilen maddalar üçin kömekçi maglumatlar;

d) beýleki açyp görkezmeler.

66. Käbir ýagdaýlarda düşündiriş ýazgysynda belli bir maddalaryň ýerleşiş

tertibini üýtgetmek zerurdyr ýa-da şeýle etmek gerek bolýar. Mysal üçin, peýdalarda ýa-da ýitgilerde ykrar edilen adalatly gymmatdaky üýtgemeler baradaky maglumat maliýe gurallarynyň dolanyşyk möhletleri hakyndaky maglumatlar bilen utgaşdyrylyp bilner, bu olaryň birinjisi babatynda açyp görkezmegiň maliýe işiniň netijeleri hakyndaky hasabata, soňkusynyň bolsa maliýe ýagdaýy barada hasabata degişlidigine garamazdan geçirilýär. Şeýle-de bolsa, düşündiriş ýazgysynyň tertipleşdirilen gurluşy onuň ýerine ýetirilýän derejesinde saklanmalydyr.

67. Maliýe hasabatlylygyny taýýarlamagyň esasy ýörelgeleri hakynda we anyk hasaba alyş syýasaty hakynda maglumatlar maliýe hasabatlylygynyň aýratyn bölegi hökmünde berlip bilner.

68. Hasaba alyş syýasatynyň esasy düzgünlerine bagyşlanan bölümde edara şulary açmaga borçlydyr:

a) maliýe hasabatlylygy taýýarlananda peýdalanylan baha bermek üçin esasy ýörelgäni (ýa-da ýörelgeleri);

b) edaranyň döwlet býujet edaralary üçin maliýe hasabatlylygynyň islendik milli standartyndaky islendik geçiş (wagtlaryň) düzgünlerini näderejede ulanandygyny;

ç) edaranyň maliýe hasabatlylygyna düşünmek ähmiýeti bolan beýleki hasaba alyş ýörelgelerini.

69. Hasaba alyş syýasatynyň ähmiýetli jähtlerine gysgaça synda ýa-da beýleki belliklerde edara garaýyşlary açmalydyr, ýolbaşçylaryň edaranyň hasaba alyş syýasatyny ulanmagyň barşynda gelen, baha bermelere degişli garaýyşlary, maliýe hasabatlylygynda ykrar edilen pul möçberlerine has ýokary täsir edýän garaýyşlar muňa girmeýär.

70. Hasaba alyş syýasatyny ulanmagyň barşynda edara baha bermelere degişli, maliýe hasabatlylygynda ykrar edilen pul möçberlerine degerli täsir edip biljek garaýyşlara goşmaça dürli garaýyşlara gelýär. Mysal üçin, ýolbaşçylar:

a) aktiwleriň maýa goýumlary bolup durýandygy ýa-da durmaýandygy;

b) şu maksatlar üçin niýetlenen aktiwleri peýdalanmak bilen baglanyşykly harytlary ibermek we hyzmatlary etmek hakyndaky ylalaşygyň lizing ylalaşyklary bolup durýandygy;

ç) harytlaryň belli bir görnüşde ýerlenmeginiň hakykatdan maliýeleşdirmek hakynda ylalaşyk bolup durýandygy we şonuň üçin hem girdejiler üçin esas berýändigini;

d) hasabat berýän edara bilen beýleki edaralaryň arasyndaky gatnaşyklaryň manysynyň bu edaralara hasabat berýän edara tarapyndan gözegçilik edilýändigini görkezýändigini kesgitlenende garaýyşlara bil baglaýarlar.

71. Edara belliklerde geljek döwür babatda esasy çaklamalar hakyndaky we geljekki maliýe ýylynyň dowamynda aktiwleriň hem-de borçnamalaryň balans gymmatyna düýpli düzediş girizilmegine sebäp bolup biljek degerli töwekgelçiligi özünde jemleýän hasabat senesindäki ýagdaýa görä baha bermelerdäki näbellilikleriň beýleki esasy çeşmeleri hakyndaky maglumatlary açmalydyr. Bu aktiwler we borçnamalar babatynda bellikler aşakdakylar hakynda giňişleýin düşündirişleri öz içine almalydyr:

a) olaryň häsiýeti; we

b) hasabat senesindäki ýagdaýa görä olaryň balans gymmaty.

72. Eger hasabat senesindäki ýagdaýa görä olara soňky bazar bahalaryna esaslanýan adalatly gymmat boýunça baha berlen bolsa, geljekki maliýe ýylynyň dowamynda olaryň balans gymmatyny düýpli üýtgemek töwekgelçiligi bolan aktiwler ýa-da borçnamalar üçin açyp görkezmek talap edilmeyär (olaryň adalatly gymmaty geljekki maliýe ýylynyň dowamynda düýpli üýtgäp biler, ýöne bu üýtgemeler ýol bermeleriň ýa-da hasabat senesindäki ýagdaýa görä hasaplama baha bermeleriň başga bir näbellilik çeşmesiniň netijesinde ýüze çykmaýar).

73. Açyp görkezmeler peýdalanyjylara geljekki wakalar hakynda we baha bermelerdäki beýleki näbellilik çeşmeleri hakynda ýolbaşçylaryň garaýyşlaryna düşünmäge kömek edýär. Görkezilýän maglumatlaryň häsiýeti we möçberi çaklamalaryň häsiýetine we beýleki ýagdaýlara baglylykda üýtgeýär. Maglumatlary açmagyň görnüşlerine şular mysal bolup durýar:

a) çaklamalaryň ýa-da baha bermelerdäki beýleki näbellilikleriň tebigaty;

b) balans gymmatynyň olaryň hasaplamalarynyň esasynda ýatýan usullara, çaklamalara we baha bermelere duýgurlygy, şol sanda duýgurlygyň sebäpleri;

ç) näbelliligiň garaşylýan çözgüdi we geljek maliýe ýylynyň dowamynda täsir ýetýän aktiwleriň we borçnamalaryň balans gymmatyna degişli esasly mümkin bolan netijeleriniň gerimi; we

d) eger näbellilik çözülmän galýan bolsa, bu aktiwler we borçnamalar babatynda geçen döwürdäki çaklamalarda girizilen üýtgetmeleriň düşündirilişi.

74. Esasy çaklamanyň ýa-da hasabat senesindäki ýagdaýa görä baha bermekdäki näbellilikleriň beýleki esasy çeşmesiniň mümkin bolan täsirleriniň derejesini açmagy geçirmek iş ýüzünde mümkin bolmadyk mahalynda kärhana bar bolan bilimlerden ugur almak bilen, onuň oýlanyşyklydygyny, geljek maliýe ýylynda netijeleriň çaklamalardan tapawutlylykda täsir ýeten aktiwiniň ýa-da borçnamanyň balans gymmatyna düýpli düzediş girizmegi talap edip biljekdigini açýar. Ähli ýagdaýlarda edara çaklamalaryň täsir ýetýän anyk aktiwiniň ýa-da borçnamasynyň (ýa aktiwleriň ýa-da borçnamalaryň derejesiniň) häsiýetini we balans gymmatyny açýar.

75. Edara belliklerde şulary açmalydyr:

a) maliýe hasabatlylygy tassyklanmazýandan öň diwidendleriň ýa-da tekliplenen ýa yglan edilen, ýöne şol döwürde eýeleriniň arasynda paýlanan hökmünde ykrar edilmedik şoňa meňzeş paýlamalaryň pul möçberini hem-de paýnama üçin degişli pul möçberlerini; we

b) toplanan artykmaç hukukly islendik diwidendleriň pul möçberini ýa-da şoňa meňzeş ykrar edilmedik paýlamalary.

76. Edara, eger olar maliýe hasabatlylygy bilen bilelikde çap edilen maglumatlaryň bir ýerinde açylmadyk bolsa, şu ýagdaýlary açmalydyr:

a) edaranyň hemişelik ýerleşýän ýerini, hukuk taýdan görnüşini, onuň hukuk salgysyny;

b) amallaryň häsiýetiniň we edaranyň işiniň beýany;

ç) edaranyň amalyňy kesgitleýän degişli kanunçylyk namasyna salgylanmany;

we

d) gözegçilik edýän edaranyň we ilkinji gözegçilik edýän edaranyň (munuň ulanarly bolýan ýerinde) adyny.

ARALYK MALIÝE HASABATLYLYGY

77. Standartyň şu bölümi gysgaldylan maliýe hasabatlary we bölekleýin düşündiriş belliklerini öz içine alýan aralyk maliýe hasabatlylygynyň mazmunynyň iň az möçberini kesgitleýär. Aralyk maliýe hasabatlylygy ýyllyk maliýe hasabatlarynyň soňky doly toplumy bilen deňeşdirilende täzelenen maglumaty bermek üçin niýetlenendir.

78. Aralyk maliýe hasabatlylygy şulary öz içine almalydyr:

häzirki aralyk döwrüň ahyryndaky ýagdaýa görä maliýe ýagdaýy barada hasabaty we maliýe ýylynyň gönüden-göni öňýanyndaky döwrüň ahyryndaky ýagdaýa görä deňeşdirilýän maglumaty;

girdejiler we çykdaýylar barada hasabaty, maliýe ýylynyň gönüden-göni öňýanyndaky aralyk döwür bilen deňeşdirilende ösýän jem bilen;

arassa aktiwlerdäki/maýadaky üýtgemeler barada hasabat, maliýe ýylynyň gönüden-göni öňýanyndaky deňeşdirilýän döwür bilen deňeşdirilende ösýän jem bilen;

pul serişdeleriniň hereketi barada hasabaty, maliýe ýylynyň gönüden-göni öňýanyndaky deňeşdirilýän döwür bilen deňeşdirilende şu ýylyň umumy jemi; we bölekleýin düşündiriş belliklerini.

79. Edara aralyk maliýe hasabatlylygynda ýyllyk maliýe hasabatlarynda ulanylan hasaba alyş syýasatyny ulanmalydyr, hasaba alyş syýasatynda iň soňky ýyllyk maliýe hasabatlary düzülenden soň geçirilen, geljekki ýyllyk maliýe hasabatlylygynda görkezilmeli üýtgemeler muňa girmeýär.

80. Edaranyň maliýe ýylynyň dowamynda birsydyrgyn däl görnüşde ýüze çykýan harajatlary, eger-de harajatlaryň bu görnüşlerini hakykatdan çaklamak ýa-da maliýe ýylynyň ahyryna geçirmek mümkin bolsa, aralyk maliýe hasabatlylygynyň maksatlary üçin çaklanylmalydyr ýa-da geçirilmelidir.

81. Edaranyň aralyk maliýe hasabatlylygyndan peýdalanyjynyň bu edaranyň soňky ýyllyk maliýe hasabatlylygyny almaga hem mümkinçiligi bolar. Şeýlelikde, aralyk maliýe hasabatlylygyna degişli bellikleriň soňky ýyllyk hasabatlylyga degişli belliklerde beriljek maglumatyň belli bir derejede düýpli bolmadyk täzelenmegini öz içine almagyna zerurlyk ýokdur. Aralyk maliýe hasabatlylygynyň senesindäki ýagdaýa görä, edaranyň maliýe ýagdaýynda we işiniň netijelerinde soňky ýyllyk hasabatlylyk senesinden soň bolup geçen düýpli üýtgemelere düşünmek üçin wakalary we amallary düşündürmek has peýdaly bolar.

82. Aralyk maliýe hasabatlylygynyň maksatlary üçin maddany nähili ykrar etmelidigi, oňa baha bermelidigi, topara bölmelidigi ýa-da ony açmalydygy hakynda çözügüt kabul edilende möhümlige aralyk döwrüň maliýe maglumatlary babatynda baha berilmelidir. Möhümlige baha berlende ýylyň maliýe maglumatlaryna baha berlendäkä garanynda aralyk baha bermeleriň baha beriş görkezijilerine has köp derejede esaslanjakdygy ykrar edilmelidir. Möhümlige baha berlende hemişe esaslandyrmanyň talap edilýändigini sebäpli, şu standart ykrar

etmek we açmak hakynda çözüdiň diňe aralyk döwrüň maglumatlarynyň esasynda kabul edilmegini göz önünde tutýar, ony aralyk sanlaryň düşünmek üçin elýeterlidigi bilen esaslandyrýar.

83. Şeýlelikde, mysal üçin, adaty däl maddalar, hasaba alyş syýasatyndaky ýa-da bahalandyrmalardaky üýtgetmeler we ýalňyşlyklar açylmadyk ýagdaýynda ýüze çykyp biljek buluşyklyklardan gaça durmak üçin, aralyk döwrüň maglumatlary babatynda möhümlük esasynda ykrar edilýär hem-de açylýar.

84. Aralyk maliýe hasabatlylygynyň aralyk döwrüň dowamynda edaranyň maliýe ýagdaýyna we işiniň netijelerine düşünmek üçin ähmiýetli bolan ähli maglumaty öz içine almagyny üpjün etmek agdyklyk edýän maksat bolup durýar.

85. Eger-de aralyk hasabatda berilýän pul möçberleri maliýe ýylynyň jemleýji aralyk döwrüniň dowamynda düýpli üýtgeýän, ýöne şol jemleýji aralyk döwrüň dowamynda maliýe hasabatlylygynyň aýratyn görnüşi çap edilmeýän bolsa, onda bahalandyrmalardaky bu üýtgemeleriň häsiýeti we pul möçberi şol maliýe ýylynyň ýylylyk maliýe hasabatlylygyna degişli belliklerde açylmalydyr.

GÜÝJE GIRÝÄN SENESI

86. Maliýe hasabatlylygynyň şu standarty 2013-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan güýje girýär.

Goşundy

Şu standart jemgyýetçilik bölegi üçin maliýe hasabatlylygynyň halkara standarty 1 „Maliýe hasabatlylygyny bermek“ (IPSAS 2007) laýyklykda işlenip taýýarlanylady, muňa şular girmeýär:

käbir bölümleriniň düşnükli bolmagy üçin olara düzediş girizildi;

„Aralyk maliýe hasabatlylygy“ bölümi goşuldy;

maliýe hasabatlylygyny taýýarlamak üçin jogapkärçilik hakynda teswirler aýryldy;

maliýe hasabatlylygynyň öz wagtynda bolmalydygy baradaky teswirler aýryldy;

maglumatlary açmaga bildirilýän käbir talaplar aýryldy.